

Nr 204.

Av herr Nilsson, Nils Anton, och herr Gabrielsson, *angående inrättande inom lantbruksstyrelsen av en särskild byrå för handläggning av mejeriärenden.*

Den snabba utveckling svensk mejerihantering undergått sedan 1890-talets början, då som bekant tillkomsten av vissa mejeritekniska hjälpmedel, framförallt separatorn, fullständigt omlade den dittillsvarande mejeridriften, har fört denna näringsgren fram från en relativt betydelselös ställning inom lantushållningen till att i nuvarande tid obestriddligen kunna betecknas som det svenska lantbrukets viktigaste binäring.

Sålunda uppgick enligt Sveriges officiella statistik saluvärdet år 1923 å från mejerierna såld mjölk och mejeriprodukter, däri dock icke inberäknat skummjölken, som gratis återlämnats till leverantörerna, till c:a 213,5 mill. kronor. Av den årliga produktionen av mjölk, som uppskattas till mellan 3½ och 4 milliarder kg. med ett värde av c:a 500—600 millioner kronor förädlas följaktligen ännu icke hälften vid mejerierna, vilket visar hanteringens stora utvecklingsmöjligheter, som, rätt tillvaratagna, kunna avsevärt höja Sveriges export av mejeriprodukter och därmed gynnsamt inverka på handelsbalansen med utlandet. De stora värden mejerihanteringen tillför det egna landet ha också uppmärksamrats i väsentligt högre grad än hos oss av statsmakterna i flertalet andra kulturstater, som där lämnat hanteringen allt erforderligt stöd. Detta gäller i främsta rummet vårt grannland Danmark, där tack vare en fruktbringande samverkan mellan statsmakterna och mejerifackmännen för mejerihanterings höjande utvecklingen inom denna näringsgren hunnit väsentligt längre än inom vårt land.

Vid 1880-talets slut bedrevs mejerirörelsen i vårt land huvudsakligen på ett fåtal större egendomar, som i allmänhet endast förädlade gårdens egen mjölk efter numera synnerligen föråldrade metoder till smör och ost. Enstaka uppköpsmejerier förekommo visserligen redan vid denna tid, men voro utan större ekonomisk betydelse för lantbruket i sin helhet. Man torde ej heller vid denna tid hava kunnat förutse mejerihanterings kommande starka uppsving och följaktligen förelåg icke det statsintresse, som skulle motiverat, att särskild hänsyn toges till mejerihanteringen vid kungl. lantbruksstyrelsens inrättande och organisation år 1889.

Vid kungl. lantbruksstyrelsens organiserande torde för övrigt icke heller följts någon på förhand uppgjord plan med enhetliga linjer syftande på

den framtida utvecklingen av svenskt jordbruk, utan gällde det i första rummet att avlasta tidigare alltför arbetstyngda verk, framförallt civildepartementet.

Med tillskapande av statskonsulentbefattningen i mejerihushållning, jämte understöd åt den högre mejerikonsulentutbildningen, kunde nog på sin tid statsmakternas befrämjande av mejerihanteringen anses någorlunda tillfyllest, men då hanteringen tack vare förutnämnda tekniska framsteg på kort tid fick en annan karaktär och framförallt ett ofantligt stegrad omfång, framförallt genom bildandet av andelsmejerier efter danskt mönster, hade redan på ett mycket tidigt stadium krävts större uppmärksamhet av statsmakterna åt denna näringsgren.

Bilagda avskrifter av petitioner till Kungl. Maj:t i ärendet, framlämnade av Sveriges Allmänna Mejeristförening och Svenska Mejerikonsulentföreningen (bil. I), (bil. II), visa det sakligt starkt motiverade behovet av en snar omorganisation av Kungl. lantbruksstyrelsen, avseende att inom densamma upprättas en särskild byrå för mejeriärendena. Endast härmed skulle denna näringsgren erhålla en mot sin nuvarande betydelse för svensk lantbrukshushållning anpassad och nödvändig representation inom verket.

Utredning i ämnet torde böra ske genom Kungl. Maj:ts försorg. Frågan, huruvida statskonsulenten för mejeriärenden samtidigt bör bibehållas, torde jämväl komma att prövas i samband med en sådan utredning.

På grund av vad ovan anförts, få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande behovet av och förutsättningarna för inrättande inom lantbruksstyrelsen av en särskild byrå för mejeriärenden.

Stockholm den 22 jan. 1926.

Nils Anton Nilsson.

Nils Gabrielsson.

Bilaga 1.

Byråchef för mejerihanteringen.

Allmänna Svenska Mejeristföreningens hemställen till Kungl. Maj:t om inrättande av en byråchefsbefattning för mejeriärenden i Kungl. lantbruksstyrelsen.

TILL KONUNGEN.

På sitt årsmöte den 21 augusti 1925 beslöt Allmänna Svenska Mejeristföreningen hos Kungl. Maj:t begära, att mejerihanteringen bleve i statsförvaltningen representerad av särskild person med byråchefs ämbetsställning. Som motivering härför tillåter sig föreningen underdånigst anföra följande:

1. Den årliga produktionen av mjölk i Sverige kan uppskattas till mellan $3\frac{1}{2}$ —4 milliarder kg. och med ett värde av c:a 5—600 millioner kronor. Av denna kvantitet kommer visserligen ännu icke fullt hälften till mejerierna, men det som kommer dit, representerar i alla fall ett värde av c:a 220 millioner kronor, en summa som belyser mejerihanteringsens stora betydelse.

2. Då en stor del av den mjölk, som nu ej levereras till mejerierna och som representerar stora värden, skulle genom lämpliga åtgärder kunna ledas dit, varigenom ett högre realisationsvärde kunde påräknas och Sveriges förmåga att exportera mejeriprodukter betydligt skulle höjas, är detta en uppgift av stor nationalekonomisk betydelse, vilken uppgift ställer ökade fordringar på den person, som är representant för mjölkhushållningen.

3. Vid jämförelse mellan Sveriges mejerihantering och grannländernas torde det nu stå klart för alla, som ägnat saken uppmärksamhet, att Sverige blivit efter i utvecklingen och att detta sakläge ovillkorligen måste tillskrivas brist på samverkan mellan statsmakten och mejerifackmännen för mejerihanteringsens höjande. Tiden kräver, att sistnämnda spörsmål allvarligt beaktas av staten, som genom sin objektivitet på ett lyckligt sätt kan stödja den enskilda företagsamhetens strävan till förbättringar.

4. Den lägre mejeriundervisningen har ännu icke fått en lösning, som kunnat av fackmännen godkännas, och behovet av representanter i utlandet för avsättning av mejeriprodukter är icke heller nöjaktigt tillfredsställt, vilket tyder på att den nuvarande organisationen i K. lantbruksstyrelsen icke är sin uppgift vuxen.

5. Mejerihanteringsens utomordentligt stora betydelse för förädling av jordbrukets viktigaste produkt, mjölken, förutsätter, att hanteringen — om den överhuvudtaget skall vara företrädd i K. lantbruksstyrelsen — är representerad genom person med initiativ och förmåga att samla och leda de intressen, som böra tillvaratagas, samt med inflytande vid hithörande ämnens handläggning, så att sådana rörande såväl handel, undervisning som teknik bliva med tillbörlig sakkunskap föredragna och genomförda.

Sveriges Allmänna Mejeristförening har med det anförda velat påvisa såväl behovet av som det berättigade i att staten mera än hittills intresserar sig för landets mejerihantering. Då de uppgifter, som föreligga, äro så betydelsefulla, är det av behovet påkallat, att mejerihanteringen blir på ett bättre sätt representerad än genom en statskonsulent inom K. lantbruksstyrelsen.

På grund av vad sålunda anförts, vill Sveriges Allmänna Mejeristförening i underdånighet hemställa, att mejerihanteringen bliver i statsförvaltningen representerad av särskild person med byråchefs ämbetsställning.

Örebro och Åtvidaberg den 30 sept. 1925.

Underdånigst:

För Sveriges Allmänna Mejeristförening

Eric Edman
ordf.

O. Danils
sekr.

Bilaga 2.

Byråchef för mejerihanteringen.

Svenska Mejerikonsulentföreningens hemställdan till Kungl. Maj:t om inrättande av en byråchefsbeftattning för mejeriärenden i Kungl. lantbruksstyrelsen.

TILL KONUNGEN.

I samband med frågan om återbesättande av den nu vakanta statskonsulentbeftattningen i mejerihushållning anhåller Svenska Mejerikonsulentföreningen i underdånighet att få framlägga vissa synpunkter rörande den svenska mejerihanteringen.

Enligt Sveriges officiella statistik uppgick landets skörd år 1923 till c:a 7,810 miljoner skördeenheter (foderenheter), varav 59,9 % utgjordes av hö, halm, beteblast och foderrotfrukter. Brödsädesskörden samma år uppgick till endast 11,4 % av totalskörden. Av foderskörden användes den huvudsakliga delen till utfodring av nötkreatur och därmed för mjölkproduktion. Mejerihanteringen kan sålunda med skäl betecknas som lantbrukets viktigaste binäring.

Mejerihanteringen är även vårt lands största livsmedelsindustri. Saluvärdet å från mejerierna såld mjölk och mejeriprodukter, däri dock icke inräknad skummjölken, som gratis återlämnats till leverantörerna, utgjorde år 1923 c:a 213,5 miljoner kronor. Saluvärdet å produkterna från kvarnrörelsen inom landet uppgick samma år till c:a 166,8 miljoner samt å produkterna från sockerraffinaderierna jämte de kombinerade sockerfabrikerna till c:a 153,6 miljoner kronor.

Även om mejerihanteringen betraktas i jämförelse med andra industrier i vårt land, är den ekonomiska betydelsen av densamma för landet påtaglig. Värdet å produkterna, som avyttrades genom landets mejerihantering år 1923, översteg pappersmassfabrikernas salutillverkningsvärde med c:a 8,1 miljoner, pappersbrukens och pappfabrikernas med c:a 49,7 miljoner, samt järn- och stålverkens med c:a 115,6 miljoner kronor.

Svenska Mejerikonsulentföreningen skulle icke hava andragit dessa fakta,

om icke erfarenheten visat, att mejerihanteringsens betydelse såväl för det svenska lantbruket som för landet i dess helhet blivit i ej ringa grad förbisedd under senare tid.

Mejerihanteringen i vårt land är i huvudsak förlagd i händerna på mindre mejeriföretag, vilka var för sig arbeta fullt självständigt, och som i allmänhet visa föga benägenhet att samordna sig. Detta i förening med de stora värden, som mejerihanteringen rör sig med, gör att densamma både förtjänar och även behöver större uppmärksamhet från statsmakternas sida, än vad som hittills kommit den till del.

Inom flertalet andra kulturstater har man i väsentligt högre grad än hos oss beaktat mejerihanteringsens betydelse och befrämjat dess utveckling. Vi ha ju alltid med avseende på mejerihanteringen sökt vår förebild i vårt grannland Danmark, men man behöver endast jämföra deras mejerihantering med vår, sådan denna nu ter sig och såsom förhållandena voro för blott ett tialt år sedan för att finna, att danskarnas målmedvetna, av statsmakterna stödda strävanden krönts med avgjord framgång, medan den svenska mejerihanteringen blivit efter i utvecklingen.

Före kriget uppnådde våra svenska mejerier ungefär samma pris för sitt smör som de danska. Nu få de nöja sig med åtminstone 10 öre lägre pris per kg. Enligt Sveriges officiella statistik utgjorde smörtillverkningen vid landets mejerier år 1923 c:a 29 miljoner kg. Nu är smörtillverkningen större än då, men räknar man med siffran för 1923 och med anförda underpris, utgör förlusten för den svenska mejerihanteringen och därmed för lantbruket c:a 2,9 miljoner kronor per år, genom att vi icke längre kunna utvinna nöjaktigt pris för vårt smör. Var orsaken till detta förhållande ligger kan icke till alla delar utan vidare här angivas. Men frågan är allvarlig nog och kräver snara åtgärder.

Vad vi förlorat är svårt att återvinna. Men vad som vållar mesta bekymret är dock tanken på det läge, vari vår mejerihantering om någon tid måste befinna sig, därest vi ytterligare skola fortsätta på samma väg som hittills. Det är högst nödvändigt att ett flertal reformer beträffande de statliga åtgärderna för mejerihanteringsens befrämjande vidtagas, ifall man skall kunna påräkna att vår mejerihantering skall kunna fylla sin uppgift och motsvara de anspråk man måste ställa på densamma. Till följd av det intensiva arbete som inom alla mejeriländer presteras för att skaffa mejerihanteringen alltmera fulländade hjälpmedel och arbetsmetoder, går utvecklingen raskt framåt, och i varje land med mejerihantering av någon betydelse är det därför på grund av den hårda konkurrensen av stor vikt, att man skyndsamt tillägnar sig de erfarenheter som gjorts, och utnyttjar dem på lämpligt sätt.

Det fundamentala i de statliga åtgärderna för mejerihanteringsens befrämjande måste vara att tillse, att mejerihanteringen beredes möjlighet att följa med sin tid. Viktigast i detta hänseende är att mejeritbildningen är väl organiserad, och härvid är lärarfrågans ordnande naturligtvis allra viktigast. Man måste nödvändigtvis tillse, att lärarna besitta största möjliga fackkunskap, vilket de knappast kunna, ifall de ej helt få ägna sig åt mejerihanteringen, utan denna för dem skall vara en bisyssla.

Svenska Mejerikonsulentföreningen har med det anförda velat påvisa såväl behovet som även det berättigade i att staten mera än hittills intresserar sig för landets mejerihantering. De uppgifter, som där föreligga, äro emellertid så omfattande och betydelsefulla, att det är särdeles av behovet på-

kallat att mejerihanteringen blir på ett mera auktoritativt sätt representerad inom Kungl. lantbruksstyrelsen än genom en statskonsulent.

På grund av vad ovan anförts vill Svenska Mejerikonsulentföreningen därför i underdånighet hemställa, att den nu lediga statskonsulentbefattningen i mejerihushållning indrages och ersättes med en byråchefsbefattning, vars innehavare å ena sidan kunde beredas tillfälle att uppehålla intim kontakt med landets mejeriundervisning och med den praktiska mejerihanteringen, å andra sidan åter vara föredragande inom Kungl. lantbruksstyrelsen i alla ärenden, som beröra landets mejerihantering.

Stockholm den 5 oktober 1925.

Underdånigst:

Chr. Barthel.

T. Lindahl.
